

מצלמות בבית הספר

קראו את הטקסטים וענו על השאלות שאחריהם.

טקסט 1

המנהל הופך לחוקר: מחצית מבתי הספר רושתו במצלמות

ירדן סקופ | הארץ, 15.4.2016

בבית ספר במרכז הארץ ריססו כמה תלמידים גרפיטי על הקירות בשנה שעברה והרסו חפצים בחצר. כמו בבתי ספר רבים בישראל, הייתה במקום מצלמת אבטחה, אבל בשל זווית ההצבה שלה, נראו בצילומים רק רגליהם של הילדים המשחיתים. בבית הספר חשבו על רעיון מקורי כיצד לגלות את האשמים: העמידו את ילדי הכיתה החשודה למסדר נעליים והענישו את אלה שנעלו את הנעליים שנראו בסרטון שנלקח ממצלמת האבטחה.

פסקה 1

"כשמתמשים במצלמות באופן כזה, הצילום הופך לחלק מהליך משפטי שתמונות המצלמה הן הראיות והמנהל הוא החוקר, השופט וגם המעניש", מתרעם פרופ' מיכאל בירנהק, משפטן מאוניברסיטת תל אביב. בירנהק מנהל מחקר ארוך טווח בנושא יחד עם ד"ר לטם פרי חזן מאוניברסיטת חיפה במימון הקרן הלאומית למדע. לדבריו, "כל המנהלים, ללא יוצא מן הכלל, משתמשים במצלמות בבית הספר כדי לתעד בעיות משמעת. אם תלמיד קיבל רשות לצאת לשירותים ויצא לשחק כדורגל, ניווכח בזה באמצעות המצלמה. כשילד יוצא מהכיתה וזורק כיסא במסדרון או הופך את הפח, אפשר לראות את זה. גילינו שהמצלמות הופכות את חברי הצוות החינוכי לחוקרים פליליים. המנהלים מרגישים שהם חיים בסרט בלשי ומשתמשים במצלמות כאילו היו שוטרים".

פסקה 2

כך, למשל, סיפרה ד"ר פרי חזן, ראה מנהל במצלמה שהותקנה בבית הספר תלמידה שהשליכה לכלוך מסביב לפח. "הוא קרא לה למשרד ושאל אם היא זרקה את הניירות. התלמידה הכחישה. רק אז הוא הציע לה לצפות בסרטון, והיא אמרה לו שאין צורך, והודתה. החקירה הסמויה הזו, ולא על מקרה חמור במיוחד, היא סוג של ביוש (שיימינג) כי הילד לא יודע שצילמו אותו. שימוש במצלמות לצורך איסוף ראיות מכניס את עולם המשפט לבית הספר. גם המנהלים מתארים את התהליכים בשפה משפטית, בין היתר מדברים על ראיות, על הוכחות, על חקירות ועל הודאות. יתר על כן, מצלמה אינה מספיקה. אם המנהל רואה סצנה של אלימות ומכות, הוא אינו יכול לדעת מי התחיל ומה היו הסיבות לפרוץ האלימות".

פסקה 3

על פי הערכות, כיום מוצבות מצלמות ב-60% מבתי הספר העל-יסודיים ובכ-40% מבתי הספר היסודיים בארץ. איש אינו יודע את מספרן המדויק ולא את פריסתן. משרד החינוך אינו עוקב אחר התופעה. פרי חזן ובירנהק סבורים כי הצבת מצלמות אינה עניין של מה בכך, וכי בלי משים היא משנה את ההתנהלות של מערכת המשמעת בבתי הספר ומשנה את היחסים בין מורים ומנהלים לבין התלמידים.

פסקה 4

5 פסקה 5 במחקר שערכו השניים רואיינו 27 מנהלי בתי ספר ממגזרים ומאזורים שונים בארץ ו-11 בעלי תפקידים ברשויות המקומיות, הקשורים לחינוך ולאבטחת בתי הספר. כעת הם מרחיבים את מחקרם ומראיינים גם מורים ותלמידים. המחקר שופך אור על דרכי השימוש במצלמות. "בית ספר מהימים שלפני התקנת מצלמות ובית ספר אחרי שהותקנו בו מצלמות אינו אותו בית ספר", אומר בירנהק. "משהו מהותי השתנה ביחסים בין המורים לתלמידים ובין התלמידים לבין עצמם".

6 פסקה 6 השניים בדקו, בין היתר, את תהליכי קבלת ההחלטות – אילו בדיקות עשו המנהלים, מדוע הציבו מצלמות בבית הספר וכיצד השתמשו בהן לאחר הצבתן. לרוב, היוזמה להצבת מצלמות היא של המנהלים או של הרשות המקומית. לעתים, יוזמות זאת רשויות שהן חלק ממזים "עיר ללא אלימות", ולעתים, המנהלים. אלה, אומר בירנהק, החליטו על הצבת מצלמות בעצמם, לפעמים כתגובה לפריצה או להשחתה של רכוש, ולפעמים מנהל שעבר מבית ספר שהיו בו מצלמות הציב כאלה גם בבית הספר שהוא עבר אליו. לדבריו, "כמעט לא ראינו החלטה שהתקבלה כמענה לדרישה של הורים".

7 פסקה 7 כשבדקו החוקרים כיצד משתמשים במצלמות, התברר כי אף שהן הוצבו כדי להגן על התלמידים, הן משמשות, בעיקר, כלי לאכיפת משמעת, ולעתים, המצלמות הן במקום שיח חינוכי. "הייתה מנהלת שאמרה לנו שיותר קל לה לפתור בעיות על ידי מצלמות", אמר בירנהק. "מנהל אחר אמר שהוא מסתפק במעט מצלמות כי הוא רוצה שהילדים ילמדו מה נכון ומה לא. אחרים חושבים שהצבת מצלמות בבית הספר חוסכת זמן משום שאז אין צורך לברר מה היה באירוע ומה היו מניעיו".

8 פסקה 8 פרי חזן מוסיפה, כי כמו במקרים אחרים של כניסת טכנולוגיה למערכת החינוך, השינוי הוא מהותי: "המנהלים אמרו שהצבת מצלמות מייצרת תהליכים חינוכיים ומפחיתה את מספר השיחות בין התלמידים לבין אנשי הצוות החינוכי. הם נוטים להסתמך על מה שמופיע במצלמות ופחות שומעים את מה שיש לתלמידים לומר. ההליך החינוכי משתנה – יש מעבר משפה חינוכית לשפה משפטית. כמה מן המנהלים אומרים שהמצלמות חוסכות להם זמן, והדבר מסייע להם להתמודד עם עומס המשימות שמוטלות עליהם. המנהלים מציינים שהם אינם שלמים עם דרך טיפולם בבעיה, והם מרגישים שהם נדחפו לתהליך עקב עומס בעבודה. המסרים שמועברים לתלמידים במסגרת תהליכים מעין משפטיים של איסוף ראיות, חקירות ושיפוט מהיר, פוגעים בזכויותיהם של התלמידים ומשפיעים על האמון שלהם במערכת הבית-ספרית. זו הסיבה שחלק מהמנהלים שראיינו במחקר החליטו שלא להתקין מצלמות לעומת אחרים שהתקינו מצלמות, אבל, הם אינם משתמשים בהן במסגרת הליכי משמעת".

9 פסקה 9 מי שעוקב אחר המצלמות הם, בדרך כלל, המנהלים, אחת המזכירות או הממונה על האבטחה. החוקרים ראו בתי ספר שיש בהם למנהל מסך מפוצל גדול, ועליו מוקרנות תמונות מהמצלמות השונות. במקרים רבים הפיד מהמצלמה נמצא על מסך המחשב של המנהל, והוא אינו יכול לראות אותו כשהוא עוסק בדברים אחרים. "פגשנו מנהל של בית ספר גדול ביישוב מבוסס יחסית, שניגש לפיד מהמצלמות דרך הסמארטפון שלו", אומר בירנהק, "הוא אמר שהוא מסתכל בזה כל הזמן גם כשהוא לא בבית הספר אלא בישיבות בעירייה, למשל".

10 פסקה 10 פרי חזן מוסיפה כי "יש מנהלים שבמקביל לצפייה במצלמה משתמשים גם בכריזה – כשהם רואים שילד עשה מעשה אסור, הם משתמשים ברמקול הבית-ספרי וקוראים לו

לבוא לחדר המנהל. לילדים בבית ספר יסודי זה מפריע מאוד. כשאומרים את השם שלהם בכריזה של כל בית הספר, זה חושף אותם בפני כלל התלמידים וגורם לתחושה לא נעימה".

11 פסקה המחקר גילה עוד כי מספר המצלמות שונה בכל בית ספר. יש בתי ספר שמותקנת בהם מצלמה אחת ויש כאלה שמותקנות בהם עד 60 מצלמות. לדברי בירנהק, מספר המצלמות אינו קשור בהכרח למצבת התלמידים בבית הספר: "היו בתי ספר שהותקנו בהם 12 מצלמות על כל 100 ילדים, והיו בתי ספר שיש בהם 200 תלמידים ושתי מצלמות".

12 פסקה כאשר החלו להתקין מצלמות, לפני קצת פחות מעשור, לא היו כללים להפעלתן מטעם משרד החינוך. המנהלים החליטו בעצמם היכן להציב את המצלמות, כיצד לאבטח את המידע, מי יכול לצפות בסרטים, כמה זמן מותר לשמור אותם וכו'. למעשה, לא היה להם עם מי להתייעץ. רק לפני כשנה יצא חוזר מנכ"ל המתייחס לסוגיה. בין היתר נקבע בו כי המצלמות עשויות לסייע, בין השאר, "לאיתור אירועי אלימות ובריונות, התנהגויות מסכנות כגון עישון ושתיית אלכוהול וסיכונים בטיחות". עוד קובע החוזר כי מצלמות יוצבו כך שיצלמו "את השטח הציבורי המשרת את כלל באי בית הספר בלבד (כגון חצרות בית הספר, מגרשי הספורט ומסדרונות בית הספר, גגות בית הספר)", וכי "לא תוצב מצלמה ולא תופעל באופן המאפשר צילום של רשות היחיד או של מקום במרחב הציבורי שלפי טיבו מתקיימות בו פעילויות פרטיות ומעין פרטיות... כמו כן לא תתאפשר הצבת מצלמות בכיתות הלימוד".

טקסט 2

התלמידים נגד המצלמות: "לא חיים ב'אח הגדול'"

יעל ברנובסקי | ynet, 16.8.2010

1 פסקה תלמידים רבים זועמים על החלטת המשטרה להציב מצלמות ב-12 בתי ספר שונים ברחבי הארץ. מצלמות האבטחה יתעדו בכל עת את מעשיהם ויסייעו בהפחתת האלימות בבתי הספר, אולם התלמידים אינם מרוצים מהמציאות החדשה. גם ההסברים במשטרה כי במוסדות שכבר הוצבו בהם מצלמות פחתה רמת האלימות באופן ניכר, לא הצליחו לשכנע את כולם. "למדתי כבר בבית ספר שהיו בו מצלמות במעגל סגור, ועכשיו גם בזה שאני עובר אליו יהיו", סיפר ל-ynet דור צמחוני מכרמיאל, שבחודש הבא יחל את לימודיו בכיתה י"ב. "רוב החברים שלי רואים בהצבת מצלמות בבית הספר מעשה שפוגע בפרטיות התלמידים. אני יודע שהצבת מצלמות אבטחה יקרה מאוד, ונראה לי שאת המשאבים האלה כדאי לנתב לנושאים אחרים: כמו לשיעורי עזר או לשיפור החינוך באופן שיוכל למנוע את האלימות", הסביר דור. "קשה מאוד להתרגל להימצאות של המצלמות בבית הספר".

2 פסקה גם במועצת התלמידים הארצית לא קיבלו את הודעת המשטרה בהתלהבות רבה. היו"ר הנכנס של הארגון, אשר אלון, אמר כי "לכל תלמיד מגיעות שתי זכויות בסיסיות: זכות להגנה וזכות לשמירה על הפרטיות. אנחנו לא חיים במציאות של 'האח הגדול', והשאלה הגדולה היא איזו זכות מבין אותן זכויות קודמת וחשובה יותר. בכל מוסד חינוכי יש אוכלוסייה עם אופי שונה, ולא בכל בית ספר מתאים להציב מצלמות. לדעתנו, לפני תחילת הניסוי היו צריכים לשבת יחד תלמידים ומורים כדי להחליט באיזה בית ספר יותקנו מצלמות". באופן מפתיע, תמכה בעמדת התלמידים גם אורית, מנהלת בית ספר, שאמרה כי מדובר במהלך בעייתי. לדבריה, החליטו להשקיע פחות בחינוך התלמידים ולהתרכז במעקב אחריהם.

פסקה 3 נתונים התומכים בניסוי הציגה, מצד שני, ד"ר אורלי אינס, מנהלת תוכנית "עיר ללא אלימות" שהתרחבה השנה מ-12 רשויות ל-80 רשויות. היא סיפרה כי בבתי הספר שהותקנו בהם מצלמות אבטחה נרשמה ירידה של עשרות אחוזים במעשי האלימות, אך הדגישה כי "הצבת המצלמות לבדה לא תביא לכל שינוי - השימוש במצלמות צריך להיות חלק מתוכנית חינוכית כוללת".

פסקה 4 ראש אגף ביטחון במשרד החינוך, אהרון מור, סקר את השינויים שיביא הניסוי עמו בעשרות בתי הספר שכבר הותקנו בהם מצלמות. לדבריו, בעבר צפו בסרטוני האבטחה אנשי הצוות החינוכי בבית הספר, ואילו כעת יזרמו התמונות גם אל המוקדים המשטרתיים והעירוניים. "מדובר במיזם שמשרד החינוך וגורמים נוספים השקיעו בו זמן ומחשבה. כשבידינו נתונים המצביעים על התועלת הרבה העולה מהצבת המצלמות במערכת החינוך, אנו מקווים שגם כאן תהיה הצלחה בהורדת רף האלימות".

1. טקסט 1 פותח בדוגמה. תארו בקצרה את הדוגמה והסבירו מה מבקשת כותבת הטקסט להבהיר באמצעותה.

2. בטקסט 2 מוצגות שתי עמדות מנוגדות. א. הציגו את שתי העמדות המוצגות בטקסט.

ב. הציגו את הביסוס לכל עמדה לפי הטקסט.

ג. נסו לקבוע באיזו עמדה תומכת יעל ברנובסקי, מחברת הטקסט. נמקו.

3. "פרי חזן ובירנהק סבורים כי הצבת מצלמות אינה עניין של מה בכך, וכי בלי משים היא משנה את ההתנהלות של מערכת המשמעת בבתי הספר ומשנה את היחסים בין מורים ומנהלים לבין התלמידים." (טקסט 1 פסקה 4)
הסבירו מדוע, בססו את תשובתכם על הטקסט.

4. לפניכם טקסט נוסף העוסק בתופעת האלימות בבתי הספר. קראו אותו וענו על השאלה שאחריה.

הפתרון לאלימות בבתי הספר – מצלמות אבטחה

דפנה ליאל | רשת – חדשות 2, 28.1.2014

בתגובה לאירועי האלימות הרבים במערכת החינוך ומתוך רצון להילחם בתופעה מגבש משרד החינוך חוזר מנכ"ל, שנושאו הסדרת השימוש במצלמות אבטחה בבתי הספר. המסמך מגובש בשיתוף משרד המשפטים. בחוזר, שנועד למנוע פגיעה יתרה בפרטיותם של התלמידים, פורטו התנאים שעשויים להביא לכך שמצלמות רבות יוצבו בבתי הספר, בתוספת לכאלף מצלמות שכבר פועלות במוסדות החינוך.

לפי גורמים בכירים במשרד החינוך, לא יוצבו מצלמות האבטחה בגני ילדים או בתוך כיתות הלימוד עצמן, ורק גורם מוסמך מטעם ההנהלה יוכל לצפות בחומרים המצולמים. ההורים, המורים והתלמידים יקבלו עדכון מראש על הצבתן של המצלמות בשטח בית הספר.

אחת מכותבות הטקסטים, ברנובסקי או סקופ, מעלה קושי שיש לו פתרון בדיעה שלעיל (ליאל 2014). ציינו על איזה קושי מדובר, ובאיזה טקסט הוא מוזכר.

5. לפניכם קטע מתוך פוסט בפייסבוק שנכתב על ידי צעיר, שסיים לא מכבר את לימודיו בתיכון. קראו את הפוסט וציינו **לצד איזו פסקה בטקסט 2** (ברנובסקי 2010) הייתם משבצים אותו. הסבירו מדוע.

לפני כשנה סיימתי כיתה י"ב. קבוצה של חברים מהשכבה שלי חיבלה בחדר השירותים בבית הספר וגרמה להצפה בכל הקומה. המורים ומנהל בית הספר לא ידעו מי עשה את המעשה, אבל כולם נפגעו עד עמקי נשמתם מהדרך שבחרו בני השכבה שלי לסכם את לימודיהם בבית הספר. אף אחד מהתלמידים בשכבה לא רצה לספר מי חיבל בחדר השירותים, כולם פחדו לצאת "מלשנים". המורים כינסו את כל השכבה לשיחה והסבירו עד כמה הם נפגעו מהמעשה, אבל כשהבינו שאף אחד לא מוכן לספר מי עשה זאת, הם הלכו לצפות בסרטונים, שתיעדו כל מה שקרה במסדרון שממוקמים בו שירותי הבנים. הסרטונים הצביעו על קבוצה של חברים מהכיתה שלי, והם זומנו לבירור אצל המנהל. כשהמנהל ביקש מהם להודות במעשה ולהסביר מדוע פגעו ברכוש בית הספר, טענו הנערים שזה לא הם. כשהמנהל הראה להם את הסרטונים ממצלמות האבטחה, לא היה להם מה להגיד. הם היו נבוכים מאוד. הם כמוכן, נענשו, ואני מקווה שהם למדו משהו על ונדליזם ועל לקיחת אחריות.

6. כתיבה ממצגת

לקראת ישיבה במועצת התלמידים בבית ספריכם נתבקשתם לכתוב סקירה בהיקף של כ-300 מילים על הצבת מצלמות אבטחה בבית הספר. על הסקירה להתייחס ליתרונות ולחסרונות של מהלך זה. בכתיבתכם התבססו על שני הטקסטים (סקופ 2016, ברנובסקי 2010). הקפידו על דרכי מסירה מקובלות ועל אזכור מקורות המידע בגוף הסיכום ובסופו (ביבליוגרפיה). היעזרו בדף המשוב המופיע בעמ' 25.